

lepp laat alleen
ben, die er an-
en ons aan die

igheid, die ont-
ier enkelen van
idamentele stuk-
raai verwerpen;
oor Prof. Hepp
oneerlijken,
moeten inzien,
te dienen tegen

f meent, dat het

ie liefde in strijd
nen, die onder
gaan alleen op
ook al is deze

chillende kant is
Hepp volkomen
recensor uit de
zijn, dat Prof.
t alle belijdenis-
wee naturen van
nhoven e.a. niet
che constructie
atuur" van den
Schrift, noch de
tiek, die onder
en heeft. Echter
rof. Vollenhoven
atuur van den
et, omdat daar-
ge leer van den

at er een loopje
als zij, die geacht
de begonnen zijn
waarschuwings-
trit.

n de „Dordrecht-
aan het bekende
vlen hij instemt,
t van de kwestie!

et noemen van
gegeven, waar de
niet iemand ver-
t gedaan uit een
ar — Prof. H.
in iemand ver-
niet om de per-

oofd over zoveel

in l
of. Waterink niet
van Prof. Vollen-
worden.
d hij ook uit die
iaal voor talrijke

allerminst onper-

J. M. S.

L)

N.S.B. imiteert.

Aan het slot van
eest de schrijver,
ten, waaruit blij-
id zou zijn in de
-H. over de door
zullen deze op-
nten volgt echter

skingskracht der
Christelijken huize,
orzaak is van de
wij blootstaan. In
el mogelijk hulp-
te mobiliseeren
en, naarmate hij
n G.H. vrienden

ting de aandacht
D.U. er van over-
schtsche partijen"
l is hopeloos voor
en, die een indruk
temming op vele
naar de overtui-
l, nog hopeloozer

D.U. — en dat is
rt — de kerk als
artijen, in de be-

3. ook meermalen
chures vastgelegd
jen aangaat, men

leze slechts wat brochure 5 „Staatkundige Richtlijnen“
ons dienaangaande voorhoudt (pag. 6):

„Geheel de worsteling onzer tegenstanders tegen
ons is niet meer dan het opflikkeren van stervende
machten. Principieel hebben wij overwonnen tegen al
onze tegenstanders van links en van rechts. Heel dat
gehuil der Communisten, heel dat geschreeuw van
plannenmakende Socialisten, en heel het getier der
z.g. rechtse partijen, is niet veel meer dan hol
lawaai, dat dient om innerlijke leegte te verbergen.”

En wat het tweede punt aangaat, dat de kerk als een
„hulpkracht“ in den politieke strijd wordt in dienst
genomen, kan gedacht worden aan de uittaling in
brochure 1 en 2 van de N.S.B.:

„Zij, die den godsdienst willen gebruiken ter be-
reiking van politieke doeleinden, zijn de heersch-
zuchtigen of de fanatici voor wie in het wezen der
zaak niets heilig is.”

De bespreking van het eerste punt kunnen wij laten
rusten.

Maar, wat het tweede punt betreft, blijkt het dus,
dat niet alleen de N.S.B., maar ook de C.D.U. van oor-
deel is, dat het politieke leven onttrokken moet worden
aan de beginselen van Gods Woord, en dat beide orga-
nismen betoogen, „dat de mond van de kerk gesnoerd
moet worden, zolang deze inderdaad doet wat haar
plicht is, d.w.z. Gods Woord in zijn betekenis voor
het volle leven doen zien“ (Prof. Schilder.)

Nu zegge men niet, dat de gewraakte uitspraak
als een „slip of the pen“ moet worden beschouwd. Op
dezelfde pagina, waarop deze uittaling te vinden is,
staat te lezen, dat de C.D.U. graag naar haar brochures
wil beoordeeld worden. Het zal dus goed zijn, van de
uitspraak, dat de kerk een „hulpkracht“ is in den
politieke strijd, nota te nemen.

Eens te meer zien wij, dat de Generale Synode der
Geref. Kerken verstandig gedaan heeft zoowel het lid-
maatschap van de N.S.B., als van de C.D.U. kerkelijk
veroordeelswaardig te achten.

H.—K.

H. M.

Oproep Theologische Candidaten.

Theologische Candidaten, die zich voor een maand
of na wederzijdsch goedvinden voor langeren tijd willen
geven voor de culturele en geestelijk-zedelijke leiding
voor het kampement op het Fort „De Ruyter“ bij Willem-
stad voor jeugdige werklozen, worden vriendelijk ver-
zoekt zich in verbinding te stellen met Dr B. A. Knoppers,
den Texstraat 1, Amsterdam-Centrum, telefoon 33840,
die gaarne bereid is nadere bijzonderheden en verdere
inlichtingen te verstrekken.

Hier is voor theologische kandidaten mooi werk te
verrichten. Voor de Zondagen is men, voor zoover nood-
ig, vrij om de gemeente te dienen.

Eisch van Gods Woord? Opmerkingen naar aanlei-
ding van Prof. Dr A. M. Brouwer, De Kerkorganisatie
der eerste eeuw en wij. (II.)

In een bespreking van Prof. Brouwers ge-
schrift over de kerkorganisatie der eerste eeuw
heeft Dr W. H. v. d. Pol in het „Alg. Handels-
blad“ van 13 Febr. j.l. zijn betekenissen aldus uit-
gezet: „Het boekje is... belangwekkend, om-
dat de schrijver gangbare, maar slechts weinig
gecontroleerde meeningen, eertijds gedeeltelijk ook
door hemzelf aangehangen, na zijn onderzoek als
onvereenigbaar met den inhoud en de strekking
van het Nieuwe Testament meent te moeten aan-
merken. In het bijzonder toont de schrijver aan,
hoe de meening als zou een presbyteriaal-synodale
kerkinrichting en de plaats, die daarbij aan
de classieke vergaderingen wordt gegeven, de
kerkinrichting zijn, die overeenstemt met „den
eisch van Gods Woord“, op een volslagen fictie
berust.”

Zoo gauw zijn wij nu nog niet geneigd te zeg-
gen, dat de schrijver deze dingen werkelijk aan-
toonde.

Hij póógt het aan te toonen. En hij is daartoe
begonnen met zijn lezers zoetjes aan rijp te maken
voor het relativistische standpunt, waar hij hen ten
slotte, zijn conclusies aanvaardend, hebben wil.

Dat „rijp maken“ begint met een vertoog, dat
er een enorme verscheidenheid is van kerkinrich-
ting. Is het bestaanbaar te achten, dat het over-
grootste deel der Christenheid in deze dingen tegen
den eisch van Gods Woord in gaat?

Men zou óók een vraag willen stellen, en wel
deze b.v. of dan het geloof in een ambtsmagie,
dat onder een groot deel der Christenheid ge-
vonden wordt en leidt tot sacramentalisme, ons
aan het reformatische „sola fide“, alleen door
het geloof in het Woord, moet doen twifelen.
Ter toelichting diene de omschrijving, die Brou-
wer zelf geeft van dit door hem als sacramenta-
lisme betitelde verschijnsel: „Onder sacramenta-
lisme verstaan wij, dat bepaalde religieuze hande-
lingen die iemand ondergaat of verricht, een zekere
krachtwerking op hem oefenen afgezien van het
feit dat hij het zelf wil of zelf in eenige geloofs-
betrekking staat tot de godheid waarmee die reli-
gieuze handeling verband houdt. Het is een zeker

„natuurlijk“ gebeuren, dat het best te vergelijken
is met de werking van een electrischen draad. Wie
daarmee in aanraking komt, bewust of onbewust,
willens of onwillens, ondergaat de werking van
den electrischen stroom. Een eenvoudig voorbeeld
hiervan is de opvatting, dat de toediening van
den doop aan een pas geboren kind ten gevolge
zou hebben, dat de erfzonde van het kind wordt
afgewassen of weggenomen.“ (bl. 125).

Als de lezers, zich bewust geworden van
de geïsoleerde positie, die voortvloeit uit hun
aanvaarding der presbyteriaal-synodale kerkor-
de, bereid zijn om de vragen die hier rij-
zen, onder het oog te zien, komt Brouwer
hen zeggen, hoe groote verscheidenheid er, be-
halve in kerkinrichting, ook is in eeredienst
en ambt. Hoe verschillend wordt niet de
vraag beantwoord, of zang of muziek in den
eeredienst thuis hooren. Op dat gebied kan
men toch moeilijk met den eisch van Gods Woord
komen. Een beroep op het tweede gebod en op
Salomo's tempeldienst doet partijen in zulke zaken
recht tegenover elkaar staan.

Maar merk nu op, dat ook ten aanzien van het
ambt groote verschillen bestaan. De Quakers wil-
len geen enkel ambt. De Anglicanen willen bis-
choppen, maar geen paus, zooals de Roomsche
Katholieken. De Gereformeerden in het algemeen
een presbyteriaal-synodale orde. Zij beroepen zich
dan op Calvijn. Intusschen brengt men niet in
rekening, dat Calvijn en de Gereformeerde vade-
ren een doctorenambt kenden; dat Calvijn dia-
kenen-ziekverzorger en diakenen-armverzorger
onderscheidde en met hem nog het convent van
Wezel, en dat Calvijn's kerkorde van 1541, met
zijn ruime toedeling van bevoegdheid aan den
stedelijken raad, een zeer aristocratisch karakter
droeg.

Waarom dan nu drie ambten? Omdat het eisch
van Gods Woord is? Men heeft de neiging ge-
kregen, om het met Brouwer mee te gaan onder-
zoeken. Maar men prepareere zich. Als men met
„eisch van Gods Woord“ bedoelt, wat wij om-
trent de oud-christelijke ambten in het Nieuwe
Testament vermeld vinden, dan kan men dit, al-
dus de hoogleeraar, alleen op grond van een on-
verdedigbare uitlegging der H. Schrift volhouden.
(Blz. 15).

Wat is er immers niet een verscheidenheid in
uitlegging der bijbelsche gegevens! Lightfoot
kwam bij zijn exegese tot de slotsom, dat het
Nieuwe Testament doet koersen naar een episco-
paal stelsel. Batiffol poogt aan te toonen, dat
de oorspronkelijke christenheid geleidelijk zich tot
Katholicisme en tot Roomsche-Katholicisme heeft
ontwikkeld. Lijnrecht daartegenover heeft Soh m
betoogd, dat volgens het Nieuwe Testament kerk
en organisatie vierkante tegenstellingen zijn. Har-
nack heeft het hem weer betwist. Streeter
heeft willen bewijzen, dat tijdens de eerste eeuw
op verschillende plaatsen in verschillende gemeen-
ten ook geheel verschillende organisatievorm voor-
kwam. Wat wil men toch met zijn „eisch van
Gods Woord“?

Dan pas volgt het overzicht van Brouwers
exegese van de verschillende plaatsen, die in het
Nieuwe Testament over de kerkorde handelen. Op
dat gedeelte hopen we nog terug te komen. Van
zijn inhoud hebben de lezers al wel een indruk.

Welnu, zoo concludeert Brouwer, het is be-
grijpelijk, dat Calvijn en de andere Hervor-
mers de onbijbelsche hiërarchie der Roomsche-
Katholieke kerk hebben willen vervangen door
een organisatie die opkwam uit het algemeen pries-
terschap der geloovigen. Het is ook begrijpelijk,
dat Calvijn wegens de Wederdooperij bang was
voor de z.g. Geestes-ambten. Maar onbegrijpelijk
is, dat men Calvijn's organisatie dekken wil
met Gods Woord.

Moet men niet de vruchten van een vierhonderd-
jarige studie der Schrift ook in dit opzicht
oogsten?

Men kome tot de conclusie, dat de organisatie
blijkbaar niet een onveranderlijk deel der heils-
waarheid is, maar is overgelaten aan de behoeften
van de practijk. (bl. 77, 78).

• • •

Wie hier nu iets van zeggen wil, zal moeten be-
ginnen toe te geven, dat we hier op een zeer
moeilijk terrein zijn. Ten aanzien van de gecite-
eerde laatste conclusie b.v. zal men niet willen
zeggen, dat de kerkorde overgelaten is aan „de
behoefte van de practijk“, en toch willen toe-
geven, dat in de organisatie van de eerste eeuw
binnen de grenzen van die eeuw, en onder eigen
apostolische leiding, kerkorde-wijzigingen zich
blijkbaar hebben voltrokken. Van „onveranderlijk
deel der heilswaarheid“ zal hier ook geen Gerefor-
meerde willen hooren. Hij heeft leeren onderschei-
den tusschen tijdelijke en blijvende ambten in de
Nieuw-Testamentische gemeente. Hij zal ook in
dit opzicht zoowel de eenheid als de geschiedenis
der Nieuw-Testamentische Godsopenbaring willen
vasthouden. Voorts zal de oude onderscheiding
tusschen „historisch“ en „normatief“ Schriftgezag
hem hier willen helpen en benaauwen tevens, wijl
de bedoelde onderscheiding eigen moeilijkheden
in zich bergt.

Maar de Gereformeerde zal het zich veel moei-

lijker moeten maken dan Brouwer het zich
gedaan heeft. Hij wil niet spreken van „onver-
anderlijk“, noch van „veranderlijk“ zonder meer;
voorzichtig onderscheidende zal hij den eisch van
Gods Woord ter zake willen opdienen.

Dat zal door exegese moeten gebeuren. En de
Gereformeerden hebben tot dusver ook nimmer
beweerd, dat zij hier onafhankelijk zijn van het
resultaat van Schriftuitlegging.

Wij hebben altijd een zeer scherp onderscheid
geleerd tusschen Schrift en belijdenis. En dan ook
nog weer tusschen belijdenis en vigeerende kerkor-
de. Waarlijk niet alleen theorie! We hebben
onze vragen van wijziging en uitbouw van de be-
lijdenis gehad, en ze zeer voorzichtig aangepakt.
We hebben ook onze vragen van wijziging en uit-
bouw der kerkorde gekend, en niet geschroomd
er toe over te gaan. De Dordtsche Kerkenorde-
ning is niet ons heilig huisje. Jaartallen als 1905
en 1933, toen min of meer beduidende wijzigingen
werden aangebracht, vertellen dat. Ook hebben
we uitgebouwd. Met een heele Zendingssorde zelfs.
En door allerlei bepalingen voor de practijk, b.v.
in zake het consulentchap en het deputaatschap.
Ook wordt er onder ons voortdurend over kerk-
rechtelijke vraagstukken gedebatteerd, omdat we
weten, dat in menig geval de Schrift geen lijn-
rechte gegevens biedt en met zooveel woorden
onze rechter is.

Onze confessie is over de ambten der kerk zeer
kort. Er is ruimte voor exegese te over gelaten.

Deze exegese van de Schriftplaatsen over het
ambt hebben we in onze liturgische formulieren;
die van de bevestiging der verschillende ambts-
dragers. Maar ook deze gelijke exegese geldt onder
ons geenszins voor onaanlastbaar.

Brouwer heeft veel aandacht besteed aan de
taak der zeven mannen van Hand. 6. Ons bevesti-
gingsformulier zegt, dat we daar van den oors-
prong en de instelling van het diakenambt lezen
kunnen. Brouwer ziet dat anders. De zeven
mannen zijn volgens hem „oudsten“, dezelfde per-
sonen als in Hand. 15 met de apostelen vergade-
ren. Hij zou zich voor zijn afwijking van de
kerkelijk-traditionele exegese hebben kunnen be-
roepen op gereformeerde theologen, b.v. op Dr
A. Kuiper Sr, die in de artikelen over de Kerk,
Herant no's 2193—2195 een exegese verdedigd
heeft, die sterk aan die van Brouwer herinnert.
Hij had ook kunnen wijzen op wat Prof. Gros-
heid, Geref. Theol. Tijdschr., 26e jaarg. bl. 181
vlg. over Handelingen 6 schreef, waar hij de
opvatting verdedigd heeft, dat het afzonderlijk zet-
ten der armenzorg van den ambtelijken dienst niet
het voornaamste was. Deze nieuwe amtsdragers
waren wel met den tafeldienst belast, en dat was
zeker armenzorg, maar zij hadden toch ruimer
arbeidsveld dan de diakenen van later.

En ook in andere zaken weten wij Gereformeer-
den ons niet slaafsch gebonden aan onze bevesti-
gingsformulieren. Alweer Dr Kuiper zeide in
„Onze Eeredienst“, blz. 543, dat de uitspraak in
het bevestigingsformulier, dat Paulus met de „be-
hulpels“ bedoelt degene, die in de gemeente ge-
steld zijn, om de armen en ellendigen in den nood
bij te staan, kortweg een verzinsel is. De woorden:
„weldadigheid doen aan alle menschen, in-
zonderheid aan de huisgenooten des geloofs“ (Gal.
6:10), in het bevestigingsformulier tot de diakenen
gericht, zijn onder ons al lang bekend in hun
eigenlijken zin, die met de diakonale taak niets
uitstaande heeft en die is, dat wij zedelijk goed
moeten handelen jegens den naaste.

In dit verband mag ook genoemd het bezwaar,
dat Ds K. van Dijk te Wonosobo heeft tegen
wat de vigeerende Zendingssorde, zelf vrucht van
latere exegese en kerkrechtelijke opvattingen, over
den missionairen dienaar des Woords zegt. Hij
ziet in de gegevens der Schrift over de evange-
listen de aanduiding van een speciaal zending-
sambt, dat met den dienst des Woords in de ge-
plante kerk geen verband houdt.

Genoeg om te doen zien, dat de Gereformeerde
verlangens, om uit te gaan in den opbouw der
kerk van den eisch van Gods Woord niet de
critiekloze aanvaarding der traditie beduiden;
evenmin de aanvaarding van exegetischen arbeid
uitsluiten. De Gereformeerden zullen niet gauw
zeggen, wat Brouwer van sommige zijner lezers
schijnt te verwachten, dat men vroeger veel dieper
over deze dingen gedacht heeft en dat een van de
traditie afwijkende opvatting daarom reeds te ver-
oordeelen is. (bl. 3).

• • •

Het bezwaar dat we tegen dit boek hebben en
hier ontwikkelen, is dus niet, dat het zich nauw-
keurig poogt te vergewissen van de houdbaarheid
der kerkorde tegenover de Schrift, maar dat het
de Schrift bij het kerkordedebat wil uitschakelen.

Men kan Dr Brouwer heel wat toegeven en
over andere punten, die hij aansnijdt, een discus-
sion met hem begeeren, en ook sommige exe-
getische resultaten van hem pertinent afwijzen,
maar dan is men met dit boek niet klaar. Want
het wil den Bijbel elimineeren, dat is over den
drempel zetten van de zaal, waar de menings-
verschillen over de reorganisatie der kerk ter
tafel zijn.

Het is zeer goed mogelijk, dat men dan in die